Patientnämnden Västerbotten 2026-11-16 Dnr 2026-98A

Region Västerbotten
Regionstyrelsen

Äskande om ramtillskott för Patientnämnden Västerbotten

Patientnämnden Västerbotten äskar ett permanent ramtillskott om 750 tkr per år från och med 2027, motsvarande kostnaden för 1,0 handläggartjänst. Ramtillskottet innebär att Patientnämndens förvaltning kan utökas från 5,5 till 6,5 årsarbetare.

Bakgrunden till äskandet är en långvarig och kraftig ökning av antalet patientärenden samtidigt som förvaltningens bemanning har minskat. Mellan 2019 och 2025 ökade antalet handlagda patientärenden från 1 108 till 1 743, motsvarande cirka 57 procent. För 2026 prognostiseras drygt 1 800 ärenden. Samtidigt har den faktiska bemanningen minskat från omkring 6,0 till 5,5 tjänster. Belastningen per handläggare har därmed ökat från i genomsnitt 277 patientärenden 2019 till prognostiserade 523 ärenden per heltidstjänst 2026.

Patientnämnden, vars uppdrag regleras i Lag (2017:372) om stöd vid klagomål mot hälso- och sjukvården, har som huvuduppgifter att:

- på lämpligt sätt hjälpa patienter att formulera och föra fram sina klagomål till vårdgivaren och att få klagomål och synpunkter besvarade om anmälaren så önskar,
- tillhandahålla eller hjälpa patienter att få den information patienterna behöver för att kunna ta till vara sina intressen i hälso- och sjukvården och hjälpa patienter att vända sig till rätt myndighet,
- informera allmänheten, hälso- och sjukvårdspersonalen och andra berörda om sin verksamhet.
- bidra till kvalitetsutveckling, hög patientsäkerhet och till att verksamheterna inom hälso- och sjukvården anpassas efter patienternas behov och förutsättningar genom att årligen analysera inkomna klagomål och synpunkter samt uppmärksamma regionen eller kommunen på riskområden och hinder för utveckling av vården.
- ansvara för att rekrytera, utbilda, kompetensutveckla, förordna, entlediga och avsluta stödpersoner för patienter som tvångsvårdas/-isoleras med stöd i LPT (Lag (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård §§ 30-31a), LRV (Lag (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård §§ 26-27) samt Smittskyddslagen (2004:168) 5 kap §§19-23.

Adress	*Besöksadress*	*Telefon*	*Myndighetsbrevlåda*
Patientnämnden Västerbotten	Regionens hus	090-785 00 00 (vx)	
	patientnamnden@regionvasterbotten.se		
901 89 UMEÅ	Köksvägen 11		

Patientnämndens förvaltning är organiserad med en förvaltningschef, en nämnd-sekreterare/administratör samt 3,5 handläggare. Tjänsteomfattningen vid Patient-nämndens förvaltning är i dagsläget totalt 5,5 tjänster.

Handläggare samt i viss omfattning förvaltningschef handlägger patienters/närståendes klagomål och synpunkter, liksom stödpersonsverksamheten i individuella ärenden utifrån väl beskriva processer. Grundfilosofin vad gäller handläggares uppdrag är att de, liksom förvaltningschef i den mån hen handlägger ärenden, skall vara generalister för att minska sårbarheten i organisationen. Med generalist avses i detta sammanhang att alla som handlägger såväl patientärenden som stödpersonsärenden skall kunna lösa alla typer av ärenden.

Uppdraget att ansvara för stödpersonsverksamheten är till omfattningen mindre än handläggningen av patientärenden, men prioriteras i den dagliga verksamheten högre än handläggning av patientärenden. Verksamheten är svår att planera och beskriva, då förordnanden och entledigande dels är avhängigt hur många patienter som tvångs-vårdas, dels hur många av de som tvångsvårdas som vill ha en stödperson.
Då stödpersonsuppdrag kan vara väldigt olika långa, från enstaka dag för LPT (Lag om psykiatrisk tvångsvård) till många år för LRV (Lag om rättspsykiatrisk vård) är det svårt att beskriva volymen av pågående uppdrag, men genom att ha fasta mätpunkter kan förvaltningen ändå se en tendens över tid. Sedan mätningarna påbörjades 2017 har snittet av på gående stödpersonsuppdrag varit ca 46. Detta snitt är relativt konstant, men med en avvikelse med 5-7 uppdrag uppåt respektive nedåt.

Summan av förordnade och entledigade stödpersonsuppdrag per år ser ut på följande sätt:

År	Förordnade	Entledigade
2016	199	197
2017	158	166
2018	174	177
2019	173	178
2020	181	177
2021	148	155
2022	167	163
2023	162	167
2024	152	132
2025	139	149
2026 *	117	127

* Avser antal förordnade och entledigade stödpersonsuppdrag per 2026-10-31. Om Patient-nämnden förordnar och entledigar 12 uppdrag per månad under perioden november-december (vilket är snittet sett över tid) kommer antalet förordnade och entledigade uppdrag att uppgå till 141 respektive 129.

Sedan Lag (2017:372) om stöd vid klagomålmot hälso- och sjukvården började gälla, och även innan det, har antalet ärenden som anmälts till och handlagts vid Patientnämnden stadigt ökat.
Summan av handlagda patientärenden samt ärenden av informationskaraktär ser ut på följande sätt:

År	Antal
2016	1044
2017	917
2018	828
2019	1108
2020	1453
2021	1368
2022	1267
2023	1296
2024	1448
2025	1743
2026 *	1529

* Avser antal handlagda ärenden per 2026-10-31. Om Patientnämnden handlägger 150 ärenden per månad under perioden november-december (vilket är något färre än snittet under motsvarande period 2023-2025) kommer antalet handlagda ärenden att uppgå till drygt 1800.

Nuvarande uppdrag och arbetsformer har tillämpats sedan 2019. Under åren 2019-2025 har antalet handlagda ärenden ökat med ca 57 %. Om antagandet om antalet handlagda ärenden 2026 visar sig korrekt kommer antalet handlagda ärenden sedan 2019 ha ökat med ca 64 % vid utgången av 2026.

Under perioden 2019-2025 har förvaltningen i realiteten bestått av 6.0 tjänster som en följd av att medarbetare skall beredas möjlighet till heltidstjänst. Differensen mellan faktisk bemanning och bemanningsmålet på 5,5 tjänster har under denna period inte varit något problem då det oftast funnits önskemål från medarbetare om föräldra-ledighet. Det har dock inneburit att bemanningen i realiteten varit högre än 5,5 tjänster. Trots detta har Patientnämnden under dessa år aldrig gått med underskott.
Som ett led i fullmäktiges uppdrag att identifiera kostnadsminskningar under 2025, beslutade Patientnämnden i maj 2025 att den faktiska bemanningen vid förvaltningen skall vara 5,5 tjänster. Denna organisation intogs 2025-09-01.

Omsatt till antal handlagda patientärenden per handläggare och år innebär det att 2019 handlade varje handläggare i snitt 277 patientärenden/person. Om förvaltningens bedömning av det antal ärenden som kommer att handläggas under 2026 är korrekt kommer varje heltidstjänst i snitt ha handlagt 523 patientärenden under året.

En iakttagelse som förvaltningens personal gör är att andelen ärenden med hög komplexitet har ökat, sannolikt bland annat som ett resultat av patienters krav på ökad

integritet, önskemål om självbestämmande och delaktighet och en viss tendens till ifrågasättande av såväl vårdens som Patientnämndens kompetens och ambition. En inte oväsentlig del av Patientnämndens ärenden tar därför längre tid att handlägga än de gjort tidigare.

Uppdraget att informera allmänheten, hälso- och sjukvårdspersonalen och andra berörda om Patientnämndens verksamhet löses huvudsakligen genom att delta vid informationsmöten och samverkansforum med tex patientorganisationer, men också genom att t ex träffa elever vid vårdutbildningar, vårdpersonal vid arbetsplatsträffar och andra typer av möten.

Uppdraget att bidra till kvalitetsutveckling, hög patientsäkerhet och till att verksamheterna inom hälso- och sjukvården anpassas efter patienternas behov löses dels genom att företrädare för Patientnämndens förvaltning träffar ledningsgrupper, enskilda verksamhetsföreträdare, företrädare för länets kommuner och genom representation vid regionens patientsäkerhetsråd, dels genom att förvaltningen sammanställer rapporter baserade på de patientberättelser förvaltningen får del av vid handläggningen av patientärenden. Förvaltningen sammanställer också regelbundet rapporter med olika valda teman som är baserade på de patientberättelser förvaltningen får del av vid handläggning av patientärenden. Fastställda rapporter offentliggörs genom ett pressmeddelande samt spridning till hälso- och sjukvårdens organisation/ledning samt andra intressenter. Att skriva en rapport innebär att ta del av dokumentationen i ärendena inom det område som rapporten skall avhandla med syftet att se problemområden, trender och tendenser som ofta inte blir synliga för hälso- och sjukvården då de delges ärenden ett och ett och att därefter presentera gjorda fynd enkelt men ändå tydligt. Det är en relativt tidskrävande process, men Patientnämnden bedömer att det har potential att bidra mer till hälso- och sjukvårdens utveckling än statistikredovisningar på kliniknivå då rapporterna utgår från själva patientberättelserna. Det skall i sammanhanget sägas att samarbete mellan IVO och landets patientnämnder tenderar att öka och att även andra aktörer t ex Myndigheten för vård och omsorgsanalys vill han patientnämndernas hjälp med taggning, sammanställning och analys av uppgifter, som underlag för dessa myndigheters nationella rapporter.

För att hålla en så god kvalitet som möjligt i arbetet prioriteras handläggning av patient- och stödpersonsärenden samt lagstadgad verksamhet, så som posthantering, diarieföring, utlämnande av allmän handling etc. En följd av detta blir att till exempel verksamhetsutveckling och kompetensutbildning i motsvarande grad nedprioriteras.

Sammantaget kan alltså konstateras att en påtaglig ökning av antal patientärenden handläggs med mindre personella resurser, med ökade handläggningstider, stagnerad verksamhetsutveckling, närmast obefintlig kompetensutveckling och en försämrad arbetsmiljö som följd.

Patientnämnden bedömer sammantaget att förvaltningen behöver förstärkas med 1,0 handläggartjänst för att långsiktigt kunna fullgöra sitt lagstadgade uppdrag med

bibehållen kvalitet och samtidigt skapa förutsättningar för nödvändig verksamhets- och kompetensutveckling.

Gunnar Viklund (S)
Ordförande
Patientnämnden Västerbotten

Hanna Lundin Jernberg (L)
Vice ordförande
Patientnämnden Västerbotten